

Obraz středověku v díle Prokopa Chocholouška

(posudek vedoucího bakalářské práce)

Otakar Beneš si za téma své bakalářské práce vybral dílo pozapomenutého prozaika Prokopa Chocholouška, který svá hlavní díla vytvořil v polovině předminulého století. To je bezpochyby pozitivní, protože Chocholouškovo dílo zůstává už dlouho stranou čtenářské pozornosti, ale i odborné reflexe. Pro autora práce to ovšem znamenalo, že se nemohl opřít ani o žádnou moderní literárněhistorickou monografii.

Pokud je Chocholoušek vůbec připomínán, pak v souvislosti s cyklem *Jih* jako jeden z autorů, kteří rýsovali českou cestu k jižním Slovanům. Beneš se však rozhodl připomenout jinou stránku jeho díla, rytířské povídky z domácího středověku.

Vzhledem k soustavnému opomíjení spisovatele má snad smysl i úvodní připomenutí biografických mezníků Chocholouškova života. Následuje stručná charakteristika jeho jedenácti rytířských povídek, jak vznikaly v průběhu čtyřicátých a padesátých let. Ačkoli jde vlastně jen o převyprávění jejich dějů, není tato část práce bez významu. Beneš tu shromáždil nejen povídky známé (*Vanda*, *Templáři v Čechách*), ale i prózy, které dosud jakékoli reflexi unikaly (povídka *Hrad*, výjimečná svou situovaností do doby třicetileté války).

Následuje přehled proměn historické povídky za obrození, který sice působí jako posbíraný z odborné literatury a málo opřený o vlastní čtenářskou zkušenost, ale který ve svém celku představuje objektivní popis dobové literární situace. Bez významu nejsou ani následné komparace Chocholouškových povídek s tvorbou jeho současníků. Chocholouškův výchovný akcent zvláště vynikne právě ve srovnání s Klicperou, jednoduchost jeho postav ve srovnání s komplikovanějšími hrdiny Tylovými, vlastenecký patos ve srovnání s nezakryvanou ironií takového Sabiny.

Následuje vlastní rozbor Chocholouškových povídek. Velkou pozornost věnuje Beneš kategorii postavy – a snad logicky, vzhledem k tomu, že děj většiny povídek je soustředěn právě ke konkrétní postavě, jak ostatně napovídají už jejich názvy (*Vanda*, *Dcera Otakarova*, *Pan Šimon z Vrchotic*, *Dvě královny*, *Jan Pancéř*, *Přivítan*, *kmet staropražský*, ale i *Templáři v Čechách*, *Křižáci*, *Námluvy Oldřichovy* apod.). Po úvodním konstatování Chocholouškova příkrého dělení postav „kladných“ a „záporných“ se Beneš pokouší o náročnější typologii. Vyčleňuje opozitní mužské typy „bojovníků“ a „milovníků“ a typy žen „hrdých“ a na druhé straně „pokorně zbožných“. Dále si všímá motivu očí a zraku, který je pro charakteristiku Chocholouškových postav zvláště podstatný. Nápaditější je ale v další kapitole, kde

poukazuje na charakterizaci a individualizaci postav prostřednictvím jejich oblíbených průpovědek a floskulí.

Další část práce je věnována prostoru. Beneš akcentuje symbolický význam Prahy v Chocholouškových prózách a upomíná v této souvislosti na jeho návaznost na Tyla. Zajímavě upozorňuje, že nadšené hodnocení Prahy je tu vloženo hlavně do panoramatických pohledů z památných míst – z Vyšehradu, Petřína a Pražského hradu.

Beneš také připomíná Chocholouškovu snahu o přesnou časovou a prostorovou lokalizaci, která kontrastuje s jeho romantickou potřebou dynamizovat obraz krajiny prostřednictvím proměnlivých atmosférických jevů. Právě v Chocholouškových povídkách z českého středověku je plně realizován prototyp romantické krajiny, jejímž nejdůležitějším atributem je hrad (s hrady se v podobné míře setkáváme nanejvýš u Klicpery, Máchy a snad u Sabiny). Spíše naznačeno než domyšleno je v práci jiné napětí – to, které vzniká mezi krajinou romanticky stylizovanou a krajinou „typicky českou“. K jejímu prototypu se Chocholoušek přibližuje v širokých, citově zabarvených záběrech, které kvantitativně převažují nad (většinou neutrálními) popisy interiérů.

Závěrečné kapitolky považuji za méně významné. Beneš si v nich povšiml (a snesl k tomu i řadu dokladů) Chocholouškova jednostranně negativního vidění „cizinců“ oproti většinou kladně hodnoceným Čechům. Chocholoušek je kritický především k Němcům, kterým připisuje přezíravost, lhostejnost k jiným národům, ponižování žen a další záporné vlastnosti. Poněkud popisně působí také kapitolka věnovaná způsobům přímé i nepřímé vlastenecké agitace v Chocholouškových prózách.

Benešova práce je pečlivá v detailech, bez větších stylistických a pravopisných nedostatků. Rozvržením i rozsahem se přibližuje magisterské diplomové práci, pro kterou by ostatně mohla být kvalitním východiskem. K obhajobě ji doporučuji.

3. 9. 2011

PhDr. Václav Vaněk, CSc.